

Ádám Dénes - Lóga Máté:

Pozitív kilátással, jó úton a hazai bankrendszer

A Moody's Investors Service a tavaly július óta érvényben lévő stabilról június végén pozitívrá javította a magyar bankrendszer kilátását. A hitelminősítő a döntés indoklásában kiemelte, hogy a bankok működési környezete folyamatosan javul, ami pozitívan hat mind a tőkehelyzetükre, mind az eszközminőségükre, helyreállítva azok jövedelmezőségét is. A Moody's külön üdvözölte a forintosítást, amely során jelentős kockázat került ki a bankrendszerből, valamint a háztartások helyzete is javult. A Moody's mellett tavasszal a két másik nagy hitelminősítő, a Standard and Poor's és a Fitch is közzétette a magyar bankrendszeréről szóló szektorelemzését, melyben kiemelték a magyar bankrendszer eszközminőségének és kilátásainak javulását. A régiós országok közül jelenleg egyedül a magyar bankrendszer kilátását tartja pozitívnak a Moody's.

MI ALAPJÁN ÉRTÉKELIK A BANKRENDSZER KILÁTÁSAIT A NEMZETKÖZI HITELMINŐSÍTŐK?

A három nagy hitelminősítő (Fitch, Moody's, Standard and Poor's) az államok szuverén besorolásához hasonlóan, a bankrendszert és az egyes bankok működését is minősítik. A minősítésben véleményt fogalmazznak meg az adott bank hitelképességéről, a működési környezetéről, valamint a bankrendszer stabilitásáról. Ezek közvételével pedig egyfajta közvetítő szerepet töltenek be a befektetők és a pénzügyi intézetek között. Mára a hitelminősítők szerves részét képezik a pénzügyi rendszer tágabb keretrendszerének, ugyanis a befektetők az általuk kiállított értékelések figyelembevételével alakítják ki a befektetési stratégiájukat és határozzák meg az egyes befektetési célpontokat.

Az értékelések információt szolgáltatnak egy adott bank hitelképességéről abszolút és relatív értelemben is. A hitelminősítők gyakran hangsúlyozzák, hogy az értékeléseik az általuk minősített bank egy referenciacsoporthoz viszonyított, tehát relatív hitelképességét tükrözik. Ugyanakkor rendszeresen publikálnak olyan tanulmányokat is, amelyek rámutatnak az minősítések történeti alakulására, bemutatva a pénzügyi intézmények abszolút hitelképességi indikátorait, így a nemteljesítési ráta és a várható veszteségek nagyságának historikus alakulását is.

1. ábra: A banki hitelminősítések módszertanának főbb sarokpontjai

Forrás: saját szerkesztés

A hitelminősítők módszertana részleteiben eltérő, de alapjaiban hasonlít egymásra. Az 1. ábra szemlélteti, hogy az értékeléseket mely dimenziók alapján készülnek:

- makro tényezők (makrogazdasági és iparági tényezők)
- bankspecifikus tényezők (a bankok pénzügyi és üzleti profilja)
- külső tényezők (kapcsolat az anyabankkal és a kormánnyal).

A makro tényezők elemzésbe való beemelését a hitelminősítők azzal indokolják, hogy a gazdasági környezetnek nagyon erős hatása van a bankok működésére és a hitelezési aktivitására. A kvantifikált makrotényezők között elsősorban olyan változókat használnak, amelyek rámutatnak arra, hogy az adott országban, ahol a minősített bank, illetve bankrendszer működik, milyen reálgazdasági folyamatok zajlanak. Ilyen vizsgált változók például az ország gazdasági stabilitása és versenyképessége, a gazdasági egyensúlytalanságok vagy a magánszektor hitelkockázatának mértéke. A makrogazdasági mutatók mellett az iparág struktúráját leíró tényezőket is vizsgálják, így az intézményi keretrendszer felépítését, a banki szabályozási keretrendszer minőségét, a hitelintézetek közti verseny főbb jellemzőit, valamint a hatóságok múltbeli hatékonyságát a korábban felmerült problémák elhárításában.

A bankspecifikus tényezők alatt a hitelminősítők elsősorban a bankok tőkeellátottságát, üzleti, jövedelmezőségi, likviditási és finanszírozási helyzetét vizsgálják, továbbá számszerűsítik a banki működési kockázatokat. Az üzleti helyzet feltérképezése során elemzik, hogy a bank működése kellően stabil-e, illetve hozzájárul-e a bankrendszer kockázatainak mérsékléséhez. A jegybankok makroprudenciális jogköre lehetőséget ad arra, hogy az eszköztárban meglévő eszközöket, többlet-tőke és likviditási követelményeket olyan helyzetekben aktivizálja, amikor a bankok szintjén felépülő speciális kockázatok egyedi szinten ugyan nem, de a nemzetgazda-

ság egésze szintjén egyoldalú és káros kitétségeket eredményeznek. Ebben a fejezetben kerül elemzésre, hogy az alkalmazott makroprudenciális szabályokhoz képesek-e alkalmazkodni a pénzügyi intézmények, anélkül, hogy az jelentős működési áldozatokkal járna. A külső tényezők vizsgálata során alapvetően két tényezőt elemznek a hitelminősítők. Egyrészt górcső alá veszik, hogy a bank milyen kapcsolattal rendelkezik az adott ország kormányával – mennyire tekinthető rendszerkockázati szempontból fontosnak, krízishelyzetben kimentenék-e a pénzügyintézetet vagy van-e precedens arra, hogy az állam kimentett volna korábban egy bajba jutott bankot. Másrészt pedig számításba veszik azt, hogy a bank, ha egy bankcsoport leánybankjaként működik egy adott országban, milyen segítséget kaphat az anyabanktól, volt-e korábban arra példa, hogy a külföldi anyabank intervenciójával segítette a leánybanknál felmerülő probléma megoldását.

A HITELMINŐSÍTŐK POZITÍVAN ÉRTÉKELIK A HAZAI BANKRENDSZER KILÁTÁSAIT

Legutóbb június végén a Moody's, tavasszal pedig a Fitch tette közzé jelentését a magyar bankrendszer kilátásairól. A Fitch a portfólióminőség javulását emelte ki, amelynek további folytatódását várják, míg a Moody's pozitívrá változtatta a bankrendszer kilátásait a 2015-től érvényben lévő stabil besorolásról.

A Moody's júniusban közzétett átfogó elemzése jóval hosszabban és részletelesebben elemzi a hazai bankszektor kilátásait, de tartalmában megegyezik a Fitch által tavasszal publikáltakkal és a korábban ismerttetett banki hitelminősítési sarokpontokat részletezi (1. ábra).

A Moody's a javuló makrogazdasági környezet kapcsán megerősíti a fél évvel korábbi álláspontjukat, miszerint a háztartások javuló vásárlóereje, valamint a kormányzati kiadások mérsékelt emelkedése következtében Magyarország gazdasági teljesítménye 2016-ban és 2017-ben is közel 3 százalékkal növekedhet. A javuló makrokörnyezetben a magánszektor hitelkereslete emelkedhet, ugyanakkor a nagyvállalatok hitelkereslete továbbra is mérsékelt maradhat az olcsóbb külföldi források miatt. Kiemelték, hogy a kormányzat és a bankrendszer közötti kapcsolat az elmúlt időszakban javult, ebben az EBRD-vel történt megegyezés, valamint a bankadó mérséklése is nagy szerepet játszik.

A Moody's a bankrendszer portfólióminősége terén további javulást vár a közeljövőben, megítélésük szerint mind a háztartási, mind a vállalati nemteljesítő hitelek aránya tovább mérséklődhet. Kiemelhető, hogy 2016 első negyedéve során kismértékben, 0,3 százalékponttal 17,4 százalékra csökkent - az elmúlt 3 negyedévhez tel-

jesítményévek közel azonos csökkenési ütemben- a 90 napon túl késedelmes háztartási hitelek teljes bankrendszerre vonatkozó a háztartási hitelportfólión belüli aránya. A bankrendszeri háztartási hitelek éves tisztítási rátája csaknem 3 százalékponttal 13,3 százalékra nőtt az előző negyedévhez képest. A folyamatok várhatóan 2016. II. negyedévében is folytatódnak, a bankrendszer további portfólió tisztításának eredményeként. A háztartási hitelek értékvesztéssel való fedezettsége historikusan is magas a 90 napon túl késedelmes eszközök esetében, közel 65 százalékos értéken állt 2016 márciusában.

A vállalati hiteleken belül a 90 napon túli késedellel rendelkező hitelek aránya 2016 első negyedévében is tovább mérséklődött. Ez utóbbi 0,8 százalékponttal 8,8 százalékra csökkent a negyedév során. A bankrendszeri vállalati hitelek éves tisztítási rátája 5,9 százalékponttal 45,4 százalékpontra nőtt az előző negyedévhez képest. A nemteljesítő hitelek arányának csökkenése a legnagyobb részben két bank portfólió tisztításához köthető. A hitelminősítők hangsúlyozták azt is, hogy a bankrendszer 90 napon túl késedelmes vállalati hiteleinek értékvesztéssel való fedezettsége historikusan a legmagasabb szintjén áll, értéke 77,3 százalékot tett ki az első negyedév végén.

Pozitívan értékelték továbbá azt is, hogy a bankrendszer tőkeellátottsága megfelelő, a tőkemegfelelési mutató továbbra is magas, értéke 20,4 százalék volt az első negyedév végén. 2016-ban a hazai bankoknak a korábban érvényes, 8 százalékos tőkekövetelményen túl a kockázatos eszközök 0,625 százalékaival megegyező tőkefenntartási puffert is képezniük kell. A II. pilléren belül előírt tőkekövetelmények mérséklődtek szektorszinten. Az előírt tőkekövetelményeket minden intézmény teljesítette az első negyedévben.

Szintén pozitív fejlemény, hogy a szektor jövedelmezősége nőtt, a bankrendszer és fiókok 2016. első negyedévi eredménye kiemelkedő, közel 197 milliárd forintos adózás előtti nyereség volt, a szektor gördülő 12 havi jövedelmezősége így 154 milliárd forintra emelkedett. A szektor jövedelmezőségét tovább emelheti (ceteris paribus mintegy 2,8 százalékponttal) a bankadó csökkenése. A bankrendszer saját-tőke-arányos megtérülése a 2015 végi 1,1 százalékról 5,9 százalékra javult. A külföldről kapott osztalékokon kívül a kamatjövedelmek enyhe növekedése, a hitelezési veszteségek és a bankadó csökkenése javította a bankok eredményét. A kapott osztalékok hatását kiszűrve a hazai bankrendszer 1,8 százalékos adózás előtti megtérülést ért el.

Az elmúlt 1-1,5 év távlatából megállapítható, hogy a jegybanki eszköztár átalakításának likviditásmérséklő hatását a bankok állampapír állományának bővülése megfelelően kompenzálta, ami az államadóság növekvő belföldi finanszírozásán keresztül csökkentette az ország külső sérülékenységét is. Ez utóbbi szempontból szintén kedvező fejlemény, hogy a bankrendszer rövid külföldi forrásainak állománya 2016. január végére évtizedes mélypontra süllyedt. A hitel-betét mutató értéke 2015. augusztus óta tovább mérséklődött. Finanszírozási szempontból kedvező, hogy a mutató értéke egy éve a 100 százalékos szint alatt tartózkodik, a hitelállomány mögött immár teljes egészében ügyfélbetétek állnak. A háztartások betétállománya a lényegesen magasabb állampapír hozamok ellenére is emelkedtek, azonban a hitel-betét mutató zsugorodása hátterében nemcsak a betétállomány növekedése áll, hanem a hitelállomány csökkenése is.

A hitelminősítők legutóbbi elemzéseikben rámutatnak arra, hogy a kormányzat támogató hozzáállása a bankadó csökkentésén keresztül jelentősen hozzájárul a gazdasági környezet javulásához. A végleges javaslat szerint a bankadó alapja továbbra is a 2009-es módosított mérlegfőösszeg lesz, míg az adó felső kulcsa a jelenlegi 0,53 százalékról 0,24 százalékra csökken. Ez összességében 73 milliárd forinttal javíthatja a szektor profitabilitását az idei évben. 2017-től kezdődően a bankadó felső kulcsa tovább, 0,21 százalékra mérséklődik és az aktuális évi adó alapját a 2 évvel korábbi mérlegfőösszeg jelenti, valamint eltörlésre kerül a hitelintézeti járadék, így várhatóan a bankrendszer különadó terhelése további közel 20 milliárd forinttal csökken. A kormányzati intézkedések mellett a 2016. januárjában elindított Növekedéstámogató program a bankrendszer piaci alapú hitelezéshez történő visszatérését segíti elő a Növekedési Hitelprogram fokozatos kivezetésével és az új pozitív ösztönzést jelentő Piaci Hitelprogram bevezetésével. A Piaci Hitelprogram keretében bevezetett eszközökkel várhatóan tovább növekszik a bankrendszer hitelezési és kockázatvállalási hajlandósága. Egyrészt a hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere – eszközzel, a bankok hitelezésből adódó kamatkockázatának kezelése révén, a kockázat jegybank általi részleges átvállalásán keresztül segíti a hitelezést. Másrészt a banki tőkekövetelményekben megjelenő kedvezmények miatt szintén kisebb kockázatot jelenthet egy bank működésében a kkv hitelezés felé forduló modell. Harmadrészt pedig a vállalati hitelinformációs rendszer kialakítása hatékony eszköz lehet a bankok számára a hitelezési kockázatok minél pontosabb feltérképezésében. Ennek hatására a hitelezési feltételekben jelentős enyhítések következhetnek be, amelyek elsősorban felárak csökkenésében jelentkezhetnek, az elmúlt években jellemző nem-ár jellegű feltételek oldódását követően.

A FELMINŐSÍTÉS CSÖKKENTI A BANKRENDSZER FORRÁSKÖLTSÉGÉT

A bankszektor számára a hitelminősítés sokkal fontosabb szerepet játszik, mint bármely más, bankszektoron kívüli vállalat számára. Ennek legfőbb oka, hogy a bankok működése jóval komplexebb, és sokrétű kockázatnak vannak kitéve.

A bankrendszer és az egyedi bankok forrásköltségében jelentős szerepet játszik az általuk kibocsátott értékpapírok árazása, mivel egy gyengébb hitelminősítéssel rendelkező bank drágábban, míg egy jó hitelminősítéssel rendelkező pénzintézet olcsóbban tud forrást bevonni a piacról. Elsősorban a fedezetlen kötvények esetében van nagy súlya a pénzintézet és a bankrendszer minősítésének, ugyanis az intézményi befektetők befektetési politikájában szigorúan szabályozva van, hogy legalább milyen minősítéssel bíró banki kötvényeket tarthatnak a portfólióikban.

Fedezett kötvénykibocsátások esetén – Magyarországon jellemzően jelzáloglevél - is jelentős, de mérsékeltebb szerepe van a hitelminősítők véleményének, ugyanis ezen értékpapírok esetén inkább a biztosítékot nyújtó fedezet értéke a mérvadó. Ugyanakkor egy magasabb hitelminősítéssel rendelkező pénzintézet a versenytársainál kedvezőbb feltételek mellett tud eszközzel fedezett kötvényt kibocsátani, az alacsonyabb forrásköltség pedig a hitelköltségek csökkenésével jár, azaz a hitelfeltevő is érezheti a kedvezőbb finanszírozás hatásait.

A hitelminősítők értékelései ugyanakkor az egyedi banki szinten túl makroszinten, illetve pénzügyi stabilitási perspektívából is rámutatnak arra, hogy a magyar bankrendszer a válságot követő tetszhalott állapotából feléledt és elindult azon a rendszerkockázati és stabilitási szempontból is pozitív irányú átalakulási úton, amely az [MNB jövőképével is összhangban](#) van.

„ Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2016. augusztus 8-án.”